

19de VERGADERING. — 7 FEBRUARI 1911.

2. Vaststelling der Staatsbegrooting voor 1911. (Hoofdstuk V.)

(van der Does de Willebois.)

Ik vrees, dat de zaak wat al te breed is opgezet en daardoor bijna onmogelijk zou schijnen, en ik zal nu de vrijheid nemen mede te deelen een stem uit den boezem van de belanghebbenden, den Nederlandschen bond van gemeente-ambtenaren, die dezer dagen is opgegaan in hun weekblad van Donderdag 2 Febr., waarin besproken wordt wat er voorkomt in de gewisselde stukken van deze begrooting in de Eerste Kamer. Daar zegt de redactie naar aanleiding van de woorden van den Minister, dat hij hoopte, dat het hem gegeven mocht zijn een oplossing te vinden, welke, zonder van den Staat al te zware offers te vorderen, bevrediging schenken zou:

„Wij helpen dit den Minister hopen en wij zijn overtuigd, dat er bij ernstigen wil wel een oplossing te vinden zal zijn. Zoodra het toegezegde rapport verschenen is, zullen wij hierop nader terugkomen. Millioenen vrees moet ons niet bevangen. Als de cijfers goed onder de oogen gezien worden, zal wel blijken, dat zij zoo bar niet zijn.”

De redactie gaat voort:

„Maar dit rapport laat reeds lang, al te lang op zich wachten. Onlangs is bij de wet van 7 Januari 1911 nog f 600 toegestaan voor de kosten van een onderzoek naar de vermoedelijke lasten van de pensionneering van gemeente-ambtenaren en hun weduwen en weezen. Herhaaldelijk is toegezegd, dat het rapport in den loop van 1910 of voor het einde van dat jaar zou verschijnen, doch het is nog steeds de geschiedenis van zuster Anna. Wat meer spoed ware wel gewenscht.”

Dat is een stem uit den boezem van den Bond van gemeente-ambtenaren, de rechtsreeks belanghebbenden, die te recht met zooveel volharding hun verwachting uitspreken.

Nu zou ik gaarne van den Minister een enkel woord van toelichting vernemen over de vraag of inderdaad z. i. een eenigszins spoedige behandeling van de zaak kan worden te gemoet gezien. De cijfers die de Minister heeft medegedeeld in de laatste vergadering van de Tweede Kamer, had Zijn Excellentie gegrepen uit het rapport, zonder verder nog kennis te hebben kunnen nemen van den inhoud van dat rapport. Dit is misschien sedert gebeurd en wellicht is de Minister thans in staat daaromtrent eenige meer juist omschreven toezegging te doen.

Ik behoeft niet te zeggen, dat reikhalzend naar een dergelijke mededeeling wordt uitgezien in den lande en ik geloof hier, waar de Minister ter zake moet overleggen met zijn ambtgenoot van Financiën, even te mogen wijzen op het citaat, dat deze ambtgenoot bij de discussie van Vrijdag 11. in deze Kamer heeft gebruikt, al was het in een ander verband: *si c'est possible, ça se fait; si c'est impossible, ça se fera.*

Dit, Mijnheer de Voorzitter, sterkt mij in de overtuiging, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken van zijn ambtgenoot van Financiën geen tegenwerking te dezer zake zal ondervinden.

Nu nog een enkel woord over de leeszalen. De quaestie van de leeszalen is in deze Vergadering bedienmorgen zoc uitnemend uiteengezet door de beide leden uit Zuidholland, de heeren Vermeulen en Woltjer, dat ik daar niets aan kan toevoegen. Ik heb dit punt dus alleen ter sprake gebracht om adhesie aan de houding van die heeren te betuigen. Ik ben volstrekt niet blind voor het nut dat goed geleide en goed ingerichte leeszalen kunnen hebben op het punt van vakstudie voor tal van menschen die anders geen gelegenheid hebben om zich de literatuur van hun vak te verschaffen, voor examenstudie bijv. of om verder vooruit te komen. Voor dergelijke doeleinden kunnen zij zeer groot nut hebben, maar dit onderstelt, dat er van de leeszalen gebruik gemaakt wordt door ernstige menschen, die voor voortgezette studie voldoende onderlegd zijn. Maar wij hebben hier te doen ook met tal van lieden, jongere menschen, minder ontwikkelden, die de leeszaal meer bezoeken bij wijze van uitspanning of tijdverdrijf en tegenover dezen is groote omzichtigheid geraden. Ik begrijp heel goed, dat men op het punt van moraliteit en op andere teere punten waakzaamheid en opletendheid zal betrachten, maar waar zeer uiteenlopende meningen ten aanzien van moraliteit en geloofsrichting

(van der Does de Willebois e. a.)

bestaan, vind ik geen waarborg genoeg in het toezicht van de commissiën van beheer, om te kunnen verwachten, dat de zaak op den duur goed zal blijven loopen. Ik heb dan ook met leedwezen gezien, dat de Minister — de uitdrukking is ook gebruikt in de Tweede Kamer — zijn hand heeft gestoken in dit wespennest, want dat zal het blijken te zijn eenzijdig om de moeilijkheden, die er uit moeten voortvloeien, anderzijds om den grooten nasleep van kosten, die er het gevolg van zal zijn. Ik had veel liever gezien, dat deze post weg was gebleven van de begrooting en als ik er toe in de gelegenheid was geweest, zou ik zeker mijn stem niet aan het subsidie hebben gegeven. Het argument van de continuïteit, dat de Minister heeft gebruikt, heeft mij verbaasd; ik kan niet inzien, dat dit argument hier kan gelden.

Maar ik laat dit daar voor het oogenblik, want het is voldoende weerlegd. Alleen wensch ik nog op een ander punt te wijzen, nl. dat, nu de zaak voor ons ligt, niet achterwege kan blijven de subsidieering van leeszalen van Katholieke en andere op positief omljndende Christelijken grondslag staande vereenigingen. Mij dunkt, dit is voor den Minister een plicht door de rechtvaardigheid geboden. Ik zou anders volstrekt niet aandringen op subsidieering van leeszalen van onzentwege opgericht, want ik vind dat die leeszalen eigenlijk moeten overgelaten worden aan het particulier initiatief, en, men begrijpe mij wel, ik wil volstrekt niet geacht worden te beoogen, nu eenmaal de koek is voorgezet, dat wij er ook een stukje van moeten hebben; ik zou veel liever zien, dat de post geheel van de begrooting verdween. Nu het er echter eenmaal toe ligt, is het onze taak, tegenover het gevreesde gevaar een anti dotum te stellen. Er wordt van onzen kant reeds veel gedaan om dat gevaar te weren, maar wij zullen nu op ruimer schaal en in sneller tempo dienen te werken dan tot nog toe in onze macht heeft gestaan.

Wanneer ik in de Memorie van Antwoord de mededeeling van den Minister lees, dat een aanvraag onzerzijds met sympathie zal worden ontvangen, dan hoop ik daaromtrent een nadere verklaring te mogen vernemen, dat het zich niet zal bepalen tot een overtuiging van platonische sympathie, maar dat het zal leiden tot reële resultaten.

Ik denk er intusschen niet aan om wegens dezen mij zeer onsympathieken post mijn steun aan de begrooting te onthouden en, in het vertrouwen, dat de Minister ons een meer positieve toezegging zal doen, geloof ik hiermede van het onderwerp te kunnen afstappen en dank ik de Vergadering voor de aandacht die zij mij wel heeft willen verleen.

De heer d'Aumale van Hardenbroek: Mijnheer de Voorzitter! Waar ik voor de eerste maal als lid der Staten-Generaal de eer heb de debatten over de begrootingen te mogen bijwonen, daar meen ik, met het oog op de weinige ervaring welke ik in deze bezit, mij niet te mogen wagen aan het houden van bespiegelingen in het algemeen. Thans is echter een onderwerp aan de orde, dat ook binnen den gezichtskring valt van iemand geheel opgegroeid in de practijk en herhaaldelijk geroepen tot mede-uitvoering onzer organieke wetten. Ik meen dat het zijn nut kan hebben bij dit hoofdstuk onzer Staatsbegrooting enkele punten onder de aandacht der Regeering te brengen die oogenschijnlijk van geringe beteekenis, toch dikwerf een niet geringe rol spelen.

Hierbij stel ik echter op den voorgrond dat van de door mij nader te noemen onderwerpen de twee eerste uitsluitend slaan op de plattelandstoestanden.

Hoewel overtuigd dat het tot de onmogelijkheden zou behooren, om voor kleine en groote gemeenten afzonderlijke wetten te maken, zoo is het bij de uitvoering daarvan toch een niet weg te cijferen bezwaar, en in menig opzicht zelfs zeer drukkend, dat bij tal van wetten precies dezelfde voorschriften gelden voor een plaats van 100000, als van 1000 inwoners. Men kan daartegen wel is waar aanvoeren dat de gemeentebesturen een tamelijk groote vrijheid bezitten, om de belangen der ingezetenen te dienen, door het maken van zulke verordeningen en bepalingen als zij meenen dat het

(d'Aumale van Hardenbroek.)

meest doeltreffend zijn, en waartoe de Gemeentewet de meeste aanleiding geeft, maar waarin andere wetten zeer te kort schieten.

Het is niet mijn bedoeling om aan den heer Minister van Binnenlandsche Zaken in deze bepaalde vragen te stellen, waarop ik een positief antwoord verwacht; maar wel hoop ik, dan Zijn Excellentie met de hem bekende welwillendheid nota zal willen nemen dezer kleine opmerkingen, om bij eventuele wetswijzigingen nog eens nader te overwegen. Ik ben hierin gesterkt doordat de Minister op bladz. 2 van het Eindverslag, betreffende een opmerking over een mogelijke verbetering der Gemeentewet, in antwoord op een der vragen van het Voorloopig Verslag, onder meer zegt:

„Wanneer die wijziging aan de orde zal worden gesteld, zal op de beide in het Voorloopig Verslag besproken punten — waarvan in het bijzonder het eerste de aandacht verdient — acht worden geslagen.”

Deze toezegging, Mijnheer de Voorzitter, geeft mij vrijheid om den heer Minister tevens te verzoeken dan diezelfde aandacht te willen schenken aan tal van bepalingen, welke in hoofdzaak voor de kleinere gemeenten zeer nadeelig werken. Op menig gebied is men als het ware door de tijdsomstandigheden, aan verschillende rechten en plichten der hierbedoelde wet ontgroeid, en volgens mijn bescheiden meening zou een herziening der artikelen 62, 63 en 75 dan ook mede in de eerste plaats dienen te worden overwogen. Er zijn betrekkingen, die bij de inwerkingtreding der Gemeentewet niet uitgezonderd behoeften te worden, omdat de middelen van vervoer dier tijden ze als het ware vanzelf onverenigbaar maakten, en die nu kunnen worden waargenomen zonder in strijd te handelen met de wettelijke voorschriften, maar waardoor de werkzaamheden van het burgemeestersambt niettemin ernstig worden geschaad, daar de bijna aanhoudende afwezigheid van het hoofd der gemeente, en wel voornamelijk op die plaatsen, waar hij ook de functie van hulpofficier van justitie moet waarnemen, niet anders dan hoogst nadeelig kan werken; te meer daar het laatstgenoemde artikel toelaat, dat de burgemeester zich zonder verlof gedurende acht dagen buiten de gemeente mag ophouden.

Maken de vervoermiddelen het gemakkelijk zich steeds te kunnen verwijderen, de toenemende werkzaamheden van den burgemeester, die in kleine plaatsen de persoon is, waarop in hoofdzaak alles neerkomt, eischen juist het tegendeel, en waar ik heb getracht aan te toonen, dat de geregelde afwezigheid van dezen ambtenaar moet beperkt worden tot een noodzakelijk minimum, daar moet ik evenzoo wijzen op het gevaar, waaraan een burgemeester zich — ik spreek steeds van het platteland — blootstelt, door het aanvaarden van een zetel in den raad, en wel voornamelijk, wanneer hij aan het hoofd staat van verschillende gemeenten. Er zijn dan ook gelukkig tal van personen die geheel uit eigen beweging dit nadeel gevoelen, en zich niet aan die tweelachtige positie wagen.

Ik zou, Mijnheer de Voorzitter, de vergadering nog lang kunnen bezighouden, en den Minister nog geruimen tijd dwingen mij aan te hooren; dit zou echter niet het middel zijn om eenige sympathie op te wekken voor mijn denkbeelden, welke ik dan ook uitsluitend bij voorbaat aan Zijn Excellentie beleefd in overweging geef; omdat men, indien er een wijziging aan de orde komt, in deze Kamer natuurlijk niet in staat is, zijn beoogde verbeteringen voor te stellen.

Wat het antwoord van den Minister betreft in zake de Drankwet, op bladz. 3 van het Eindverslag, daar schijnt Zijn Excellentie het blijkbaar in het geheel niet eens te zijn met de leden, die omtrent dit onderwerp eenige denkbeelden opperden in het Voorloopig Verslag.

De bespreking der vraag: of aan de kinderen der vergunninghouders een recht van voorkeur op de vergunning der ouders moet worden toegekend, kan thans buiten beschouwing blijven, daar wijziging dezer wet wellicht niet spoedig is te verwachten. Maar komt zij eenmaal aan de orde, dan vertrouw ik dat de andere Kamer dit punt ernstig onder de oogzen zal zien, want, — ik spreek alweer van dorpen — het

komt bij herhaling voor, dat een zeer fatsoenlijk logement sedert geruimen tijd in het bezit is van dezelfde familie, die en door een ander bedrijf, bij voorbeeld landbouw of veehouderij en door hun logement een goed bestaan heeft, dat meermalen voldoende verdiensten afwerpt om verschillende leden dier familie (zooals zelfs gehuwde kinderen) te doen leven. Komt nu de langstlevende der eigenaren van een dergelijk logement te vallen, wat doet men dan? Dan maakt men zeer dikwerf gebruik der bepalingen van art. 26 der wet, want aan een logementsvergunning heeft een dergelijke inrichting niets. Goed, dan zijn die belanghebbenden geholpen, maar ten koste van hen die voorkomen op de lijst, bedoeld bij art. 13, en ik geloof dan ook, Mijnheer de Voorzitter, dat tal van leden der Tweede Kamer bereid zullen worden gevonden om bij eventuele behandeling eener wetswijziging, deze volgens mijn zienswijze onbillijke regeling uit de wet te doen verdwijnen. Maar wel komt het mij voor, dat ik met gepaste bescheidenheid aan den heer Minister mag opmerken, dat Zijn Excellentie, zooals altijd, zeer voorzichtig is geweest in het kiezen zijner woorden, vooral waar hij zegt: „dat het hem niet is gebleken dat de handhaving van de wet steeds meer te wenschen overlaat.” Dat wil ik onvoorwaardelijk aannemen, en dat spreekt ook vanzelf, want ten platten lande ten minste is de wet eenvoudig niet te handhaven. De mazen van het net zijn op tal van plaatsen zoo wijd, dat de zwaarste visch er door kan, en hiervan blijkt officieel niets. Maar bij voorbeeld het hebben van een verlof bedoeld bij art. 34, geeft buiten in de meeste gevallen volkomen vrijheid om ook sterke dranken te verkoopen. Bij een dergelijke bewering zal men zich misschien afvragen: bestaan er dan geen strafbepalingen op de overtreding der Drankwet? O, stellig.

Mijnheer de Voorzitter! In de allereerste plaats heeft men slechts art. 50 te lezen met zijn onderdeelen en gaat men sub 7 dan aandachtig na, dan zal men terstond zien, dat dit den bierhuishouder steeds in de gelegenheid stelt sterken drank in voorraad te hebben. Men weet toch wel, dat nagenoeg elke woning ten platten lande is omgeven van een stukje grond, waarop een schuurtje staat. Welnu, dit is de aangevoerde bergplaats voor den verboden voorraad zonder met den rechter in aanraking te kunnen komen. Men haalt den sterken drank eenvoudig bij zeer kleine hoeveelheden in huis en bij eventuele bekeuring wordt dit in menig geval beschouwd als een geoorloofde hoeveelheid voor huiselijk gebruik. Maar in den regel — en vooral bij afgelegen woningen, — kan er nimmer één overtreding worden geconstateerd; men schenkt eenvoudig niet aan onbekenden en wanneer men schenkt dan staat er bijv. een jongen op den uitkijk, die een deuntje gaat fluiten bij het naderen van een verdacht persoon. Daarenboven is het op deze wijze verkoopen van sterken drank een oneerlijke concurrentie tegenover hen die het vergunningsrecht betalen. Maar, wordt daartegenover aangevoerd, elk burgemeester is toch volkomen op de hoogte van de hoeveelheden sprituïalen, welke worden ingeslagen; hij ontvangt daarvan toch de staten, ten einde bij de schatting den omvang van het bedrijf in aanmerking te kunnen doen nemen ingevolge de voorschriften van art. 20, 2°. der wet. Is men nu hier in den Haag dan waarlijk van meening, dat men op deze wijze de juiste hoeveelheden van den inslag leert kennen?

Mijnheer de Voorzitter! Dit zijn stukken die niet openbaar zijn en ik zal mij dan ook niet schuldig maken aan mededeelingen betreffende feiten, welke ik vroeger door mijn ambt leerde kennen, maar zeker is, dat die staten aanleiding geven tot de meest wonderlijke opvatting over het inslaan van sterken drank. Personen waarvan het bekend is, dat zij dikwerf een groot debiet moeten hebben, komen er met betrekkelijk kleine cijfers op voor, terwijl anderen, ja menschen die nimmer drank gebruiken of verkoopen, er voor reusachtige cijfers op vermeld staan, wat vermoedelijk moet worden toegeschreven aan de tusschenpersonen, die het gedistilleerd op een foutieven naam inslaan. Het is gebeurd, dat een hoogst achtenswaardig ingezetene, die nooit sterken drank gebruikte, op de lijst voorkwam voor een inslag van

2. Vaststelling der Staatsbegroting voor 1911. (Hoofdstuk V.)

(d'Aumale van Hardenbroek.)

1300 liter. Het komt mij voor, Mijnheer de Voorzitter, dat ik hiermede kan volstaan en ik vertrouw, dat de Minister in deze mededeelingen ook aanleiding zal vinden om de grondige herziening van de in de practijk zoo uiterst lastige Drankwet niet al te lang meer uit te stellen.

Nu wensch ik over te gaan tot een ander onderwerp, waarvan ook sprake is geweest in het Voorloopig Verslag, n.l. de vivisectie. Ik wil hieraan toevoegen, dat ik zelf niet sta op het standpunt van afschaffing, maar van beperking. Ik stel mij op het standpunt, dat het natuurlijk aan de beschikking van den mensch is gegeven om over de dieren te heerschen, maar daar staat tegenover, dat men ze niet mag misbruiken.

Ik zal zeer kort zijn, te meer, daar ik in deze zou kunnen verwijzen naar de uitstekende redevoeringen hierover gehouden, zoowel aan de overzijde als hier, met name den 3den Februari 1910 door een der geachte afgevaardigden uit Zuidholland.

Het zou dus geheel overbodig worden dit in den breede nogmaals te willen betoogen, daar het voor belangstellenden te vinden is op bladz. 317 der *Handelingen* dezer Kamer — doch wellicht kan het zijn nut hebben de aandacht bij vernieuwing op deze zoo uiterst gewichtige zaak te vestigen en in het bijzonder den heer Minister in herinnering te brengen, dat toen door Zijn Excellentie onder meer werd verklaard en wel op 4 Februari d.a.v.: „Ik wil den geachten afgevaardigde gaarne zeggen, dat de vivisectie mij zeer antipathiek is en dat iedere daad van vivisectie m. i. slechts kan worden aanvaard op grond van de wetenschappelijke noodzakelijkheid in het belang van het menschedom en dan nog altijd met tegenzin. Ik wil gaarne erkennen, dat zelfs een wettelijke regeling een minder aangename zijde heeft, omdat daarin toch reeds een erkenning van de vivisectie gelegen is. Niettemin zal ik daaraan toch mijn aandacht moeten wijden en dit wensch ik ook te doen geheel en al onbevangen aan de hand van het rapport der Staatscommissie

„Ik ben ook bepaald voornemens dat te doen.”

De zeer gemotiveerde reden, welke Zijn Excellentie had om dit onderwerp *toen* nog niet ter hand te kunnen nemen, schijnt volgens het antwoord van den Minister op bladz. 4 van het Eindverslag nog te bestaan. Het is er ten minste uit te lezen en dit, Mijnheer de Voorzitter, stelt mij zeer teleur; daarom veroorloof ik mij dan ook in deze een beroep te doen op Zijner Excellenties hoog gewaardeerde medewerking om zijn andere werkzaamheden wel zoodanig te willen regelen, dat het hem wordt toegelaten ook zijn aandacht ernstig aan deze zaak te kunnen schenken.

Ten slotte nog een zeer korte opmerking betreffende den Kloostergang te Utrecht, behandeld op bladz. 8 van het Verslag.

Deze opmerking schijnt in de oogen van den Minister meer genade te hebben gevonden dan die betreffende de beperking der vivisectie.

Daarover verheug ik mij hartelijk. Het deed mij leed, dat ik juist de persoon moest zijn die had te wijzen op het slechte toezicht van dat gemeentebestuur op een onzer schoonste monumenten van oude architectuur.

Utrecht toch is de plaats waar ik een groot deel van mijn leven doorbracht en waar ik nog bij herhaling vaak elke week kom. Het is een stad, voor mij vol van herinneringen, zoowel van het verleden als het heden; ik het groot zwak voor die oude bisschopsveste en daarom juist, Mijnheer de Voorzitter, is het mij een doorn in het oog indien die historische plaats ontsierd wordt. De Kloostergang, welke ik dikwerf aan vreemdelingen vertoonde, trekt verre over de grenzen van ons vaderland de onverdeelde aandacht en bewondering. Het is een sieraad van bouwkunst dat kan wedijveren met alle andere kunstwerken op dit gebied. Ik vertrouw dan ook, Mijnheer de Voorzitter, dat de in uitzicht gestelde oplossing spoedig tot een gunstig resultaat moge leiden; te meer kan en durf ik daarop rekenen daar de Minister ons mededeelt, dat er in deze een contract bestaat; en

(d'Aumale van Hardenbroek e. a.)

waar in die overeenkomst de rechten der gemeente en der Nederlandsche Hervormde Kerk blijkbaar zijn gestipuleerd, daar zullen toch stellig de verplichtingen dier twee lichamen tegenover het Rijk ook niet zijn vergeten.

De heer van Leeuwen: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch een lans te breken voor de Rijksacademie van beeldende kunsten, het stiefkind van de Regeering.

Over den algemeenen toestand der academie worden wij geregeld ingelicht door de jaarverslagen, door de commissie van toezicht uitgebracht, en die men jaarlijks in de *Staatscourant* lezen kan.

Het is waarlijk ontmoedigend om te zien hoe herhaaldelijk door de commissie van toezicht op het meest noodzakelijke moet worden aangedrongen, zonder dat door de Regeering ook maar eenigszins aan haar wenschen wordt te gemoet gekomen. Ik wil een enkel treffend voorbeeld aanhalen, al is het dan ook uit het verleden.

Reeds in 1871 werd aangedrongen op aanstelling van een ambtenaar als administratieve hulp voor den directeur. En hoewel het toch waarlijk wel geen toelichting behoeft, dat een dergelijk ambtenaar noodzakelijk was en het slechts een postje van f 1200 gold. heeft de Regeering goedgevonden den zoo hoog geachten kunstenaar prof. Allebé gedurende zijn geheele directeurschap dezen ambtenaar te onthouden. Eerst in 1907 werd zulk een ambtenaar aangesteld, maar niet goedschiks, waarschijnlijk door den nood gedrongen en omdat men de overtuiging kon hebben, dat geen enkele onzer kunstenaars het zware ambt van directeur zonder deze administratieve hulp op zich zou willen nemen.

De quaestie van het gebouw is door herhaalde bespreking in deze Kamer en elders zoo van alle zijden toegelicht, dat ik niet weet of eenige verdere uitweiding daarover nog noodig is.

Mij persoonlijk doet het leed dat de Regeering niet het aanbod, dat vóór eenige jaren door het gemeentebestuur van Amsterdam is gedaan, met beide handen heeft aangegrepen en althans dit aanbod heeft gemaakt tot een onderwerp van overleg, want ik ben er vast van overtuigd dat de voorstellen destijds door Amsterdam gedaan, billijke voorstellen waren. En had de Regeering die voorstellen willen in overweging nemen, dan zouden wij op dit oogenblik iets verder zijn geweest en de academie zou niet nog steeds moeten roepen om hetgeen absoluut noodzakelijk is voor haar verder voortbestaan.

Hoe het met het gebouw gesteld is, daaromtrent wil ik een kleine mededeeling doen.

Reeds in 1893, dus 18 jaren geleden, heeft er werkelijk een serieus plan voor verbouwing bestaan om te gemoet te komen aan de toen reeds zoo dikwijls herhaalde bezwaren.

Het plan was ontworpen door den Rijksbouwmeester Lokhorst en de kosten van uitvoering waren begroot op f 45 000.

De toenmalige Minister van Binnenlandsche Zaken, mr. van Houten, wees echter de plannen af met de merkwaardige opmerkingen: 1°. dat de academie met een zoo kleine verbouwing toch niet te helpen zou zijn, en 2°. dat hij niet voornemens was een zoo belangrijke som uit te geven voor de verandering van een gebouw dat aan de gemeente Amsterdam toebehoorde.

Zoo bleef alles weder bij het oude.

Elke partieele verbetering wordt teruggehouden, omdat de noodzakelijkheid eener afdoende verbetering erkend wordt; een afdoende verbetering wordt steeds afgewezen, omdat men die te duur acht.

Alles hangt natuurlijk af van de bruikbaarheid en het nut der academie. Nu mag men gerust verzekeren dat geen instelling in den lande bij zooveel verwaarloozing met gunstiger resultaten heeft gewerkt dan de Rijksacademie. Het grootste gedeelte onzer tegenwoordige kunstenaars is op de academie gevormd. Zoo moet het ook blijven, maar dan moet de inrichting zich ook ontwikkelen naar de eischen des tijds.

Op die ontwikkeling is reeds sedert jaren aangedrongen. In 1899 zond het genootschap Architectura een uitnemend